Moderaterna
Kristdemokraterna
Liberalerna

FÖRSLAG TILL BESLUT
2024-11-15

TN 2024-1134

Trafiknämnden
Ärende 4

Godkännande att fullgöra betalningsgarantier

Under snart två års tid verkar investeringsprojektet Tvärbana Norr Kistagrenen inte bara ha omgärdats av ett flertal problem utan även saknat adekvat styrning och ledning. Föreliggande ärende är ett resultat av politiskt slarv och slöseri med skattebetalarnas medel.

Bakgrund
Efter att entreprenören till utbyggnaden av Tvärbana Norr Kistagrenen ställt in sina arbeten i slutet av 2022 tecknades ett tilläggsavtal mellan SL och entreprenören i januari 2023. Avtalet stipulerade en övergång från fast pris till löpande räkning trots våra varningar om konsekvenserna med att övergå till löpande räkning utan att säkerställa god insyn och kontroll.

Trafikregionrådet Anton Fendert (MP) och investeringsregionrådet Jens Sjöström (S) hävdade då att detta skulle vara ett sätt att hålla både budgeten och tidsramen, samt att Region Stockholm skulle få större insyn i projektet.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna invände mot beslutet och yrkade att kontrollstationer skulle införas för att säkerställa projektets budget och tidsram. Dessa kontrollstationer röstade alltså vänsterstyret ned.

Därefter har budgetramen utökats med 1,5 miljarder kronor, avtalet med huvudentreprenören hävts och byggnationen stoppats. Trafikförvaltningen arbetar nu för att upphandla arbetena på nytt. Kvar med notan för Socialdemokraternas slöseri står skattebetalare i hela Stockholmsregionen.

Nu visar det sig dessutom att man har ställt ut otillåtna betalningsgarantier till projektets underentreprenörer, i strid med Region Stockholms riktlinjer om God ekonomisk hushållning, i strid med kommunallagen och i strid med skattebetalarnas intressen.

Det verkar onekligen som att det helt saknats kontroll i projektets framdrift, något som våra partier har varnat för vid upprepade tillfällen.

Sakfrågan
AB SL är ett aktiebolag som ägs av Region Stockholm. Av Reglementen för regionstyrelsen och övriga nämnder, beslutad av regionfullmäktige 2022-12-06/07, framgår att trafiknämnden fullgör Region Stockholms uppgifter som regional kollektivtrafikmyndighet enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik.

Borgensförbindelser som utställs av SL ska jämställas med förbindelser som utställs av regionen själv. I Region Stockholms policy och riktlinjer för god ekonomisk hushållning (RS 2023-0414) anges följande:

> ”Borgensavtal eller borgensliknande åtagande får endast ingås med parter där Region Stockholm har som minst ett ägarintresse eller är del av en kommunal nämnd eller ett kommunalförbund. Alla ingåenden av borgensavtal och borgensliknande förbindelser, exempelvis garantiutställanden, ska föregås av noggrann riskanalys innan beslut fattas av regionfullmäktige.”

Borgensavtal och borgensliknande åtagande skall alltså beslutas av fullmäktige, vilket inte har skett i förevarande fall. I riktlinjen anges även att nämnda åtaganden endast får ingås med parter där Region Stockholm har som minst ett ägarintresse i den part för vars räkning garantin utfärdas eller är del av en kommunal nämnd eller kommunalförbund. Region Stockholm har inget sådant ägarintresse i Entreprenörens bolag. De beslutade garantierna strider således mot fullmäktiges beslut på två avgörande punkter.

Av Region Stockholms delegationsordning (RS 2022-0760) framgår att ärenden av principiell beskaffenhet, vilket vi anser detta vara, inte får delegeras. Det framgår även att tecknande av borgen får delegeras till ekonomidirektören först efter att fullmäktige har beslutat om beloppsram och ändamål.

I ärendets handlingar framgår att beslut om att ingå borgensliknande avtal ska fattas av fullmäktige och att så inte har skett i detta fall. Det anförs dock att eftersom trafiknämnden uppdragits av fullmäktige att förvalta SL:s verksamhet så behöver inte beslut om att fullgöra betalningsgarantierna fattas av fullmäktige. Vi anser dock att detta inte är en normal förvaltningsåtgärd.

Eftersom utställande av betalningsgarantierna strider mot den av regionfullmäktige beslutade riktlinjen om God ekonomisk hushållning, måste ärendet, som de facto handlar om att i strid med fullmäktiges riktlinjer ändå fullgöra dessa garantier, beslutas av fullmäktige.

Det förslag till beslut som trafikförvaltningen och vänsterstyret nu går fram med innebär att man frångår den normala processen för hantering av ett ärende av denna karaktär, trots att regionfullmäktige sammanträtt vid två tillfällen sedan styrelsen informerades om ärendet första gången. Det verkar nästan som att styret anser att man inte behöver ta hänsyn till vare sig lagar eller riktlinjer och policyer om fel redan har begåtts.

I AB SL:s styrelse har vice ordförande Anna Malm Kelfve (M), gjort tydligt att denna fråga måste lyftas till Regionfullmäktige för beslut. Med hänvisning till en dialog på tjänstemannanivå, som styrelsen inte fått ta del av mer än muntligt, har trafikförvaltningen gjort gällande att det inte är möjligt att fatta beslut i fullmäktige. Om detta måste den politiska ledningen av regionstyrelsen och regionfullmäktige ställas till svars, vad är det som gör att de aktivt motarbetar regionens högst beslutande församling från att få insyn i ärendet?

Endast fullmäktige kan ändra fullmäktiges tidigare beslut och frågan om att fullgöra den felaktigt utfärdade betalningsgarantin torde även vara en fråga av principiell beskaffenhet eller större vikt som det därmed ankommer exklusivt på fullmäktige att fatta beslut om.

Processen
Sedan SL:s styrelse informerades om ärendet för två månader sedan har vägen varit lång och snårig. Det har kommit olika besked och den information styrelsens ledamöter erhållit har i vissa fall varit undermålig. Hela tiden har det understrukits att ärendet är av brådskande karaktär och måste hanteras skyndsamt; trots detta har det dröjt två månader innan det faktiskt hanteras.

Styrelsens, tillika trafiknämndens, ordförande har under hela processen betonat vikten av enighet i ärendets hantering och att beslut ska föregås av en gemensam syn. Trots detta går vänsterstyret nu fram med förslag till beslut utan enighet mellan styret och oppositionen och i strid med kommunallagens krav på hur ärendet formellt ska hanteras.

Anna Malm Kelfve har, under hela processen, krävt att åtminstone regionstyrelsens presidium ska informeras eftersom regionstyrelsen har uppsiktsplikt och äger det yttersta ansvaret för av regionen ägda bolag. Trots detta har ingen information lämnats till regionstyrelsen eller dess presidium.

Dessutom, medan SL-styrelsens ordförande låtit bereda ärendet för egen del i två månader får Trafiknämnden mindre än 24 timmar på sig att avgöra sin inställning till ärendet. Detta i ett blixtinkallat sammanträde utan förevarande dialog eller information.

Partier utan representation i SL:s styrelse har på detta sätt hållits utanför samtliga diskussioner om ärendet.

Oberoende extern granskning
Av den artikel som publicerades i tidningen Mitti den 24 oktober 2024, framgår att SL beslutat att starta en oberoende extern granskning. Något sådant beslut har inte fattats av styrelsen. Vi ställer oss också frågan om detta är samma externa granskning som tjänsteutlåtandet till föreliggande ärende berör.

Den externa granskning som berörs i detta ärendes tjänsteutlåtande har heller inte trafiknämnden tagit del av.

Eftersom samtliga beslut gällande Tvärbana Norr Kistagrenen sedan januari 2023 fattats trots stora invändningar från oppositionen, som varnat för problem, och det nu uppdagats stora problem med projektet, måste en oberoende extern revision ske.

En extern revision är viktig dels för att skattebetalare och väljare i Stockholms läns ska ha möjlighet att förstå hur de genomförts och om upplägget och avtalet varit till gagn för länets invånare, dels för att lära och dra nytta av erfarenheterna inför kommande arbete.

Vi anser att utvärderingens utformning bör underställas regionfullmäktige eftersom beslut om att såväl genomföra som finansiera projektet fattats av regionfullmäktige. Fullmäktige är dessutom den församling som bäst avspeglar valresultatet och bör ges fullständig insyn och möjlighet att påverka utvärderingen.

Detta innebär att det finns ett flertal frågor som står obesvarade inför att trafiknämnden föreslås fatta beslut om att fullgöra betalningsgarantierna.

Mot bakgrund av ovanstående måste följande frågor besvaras.

1. Vad har finansregionrådet, investeringsregionrådet och trafikregionrådet haft för information och dialog med entreprenörerna och trafikförvaltningens tjänstemän sedan tilläggsavtalet tecknades i januari 2023?
2. Vilka funktioner inom trafikförvaltningen har godkänt och/eller lämnat sådan delegation att betalningsgarantier har kunnat utlovas? När har informationen kommit förvaltningschef och chefsjurist till del?
3. Varför är inte de juridiska bedömningarna som omnämns bilagda ärendet? Dessa måste biläggas handlingarna.
4. Varför har inte den interna revisionens utredning bilagts ärendet? Detta måste biläggas ärendet.

5. Är det utsända förslaget till beslut i strid mot aktiebolagslagen, kommunallagen, statsstödsregler och/eller av demokratiskt beslutade riktlinjer och policys?
6. Om trafikförvaltningen/AB SL i framtiden avser utställa betalningsgarantier till underentreprenörer vid ett investeringsprojekt, hur kommer beslutsgången i så fall att se ut?
7. Kan det garanteras att inga liknande betalningsgarantier föreligger i någon annan del av Trafikförvaltningens verksamhet?
8. Varför har inte Trafiknämndens ordförande tillsett att regionstyrelsen eller trafiknämnden informerats om ärendet tidigare? Informationen har varit känd under längre tid, men kommunicerades med Trafiknämnden i ett första skede först efter att tidningen Mitt i:s granskning publicerats.
9. Vilka direktiv har getts till den oberoende externa granskning som trafikförvaltningen hänvisar till i tidningen Mittis artikel? Av vem gavs direktiven?
10. Om förvaltningen haft kännedom om problemet sedan augusti, varför sker plötsligt hanteringen av ärendet med en så stor skyndsamhet? Vad är det som brådskar?
11. Varför tas inte beslut om ärendet i fullmäktige? Även för den som hävdar att det inte krävs, så är det etiskt oförsvarbart att förvägra fullmäktige informationen och beslutet i ärendet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås trafiknämnden besluta följande.

1. I första hand återremittera ärendet för att skyndsamt komplettera detsamma med svar på de frågeställningar som framgår av denna återremiss.

2. I andra hand avslå ärendet.